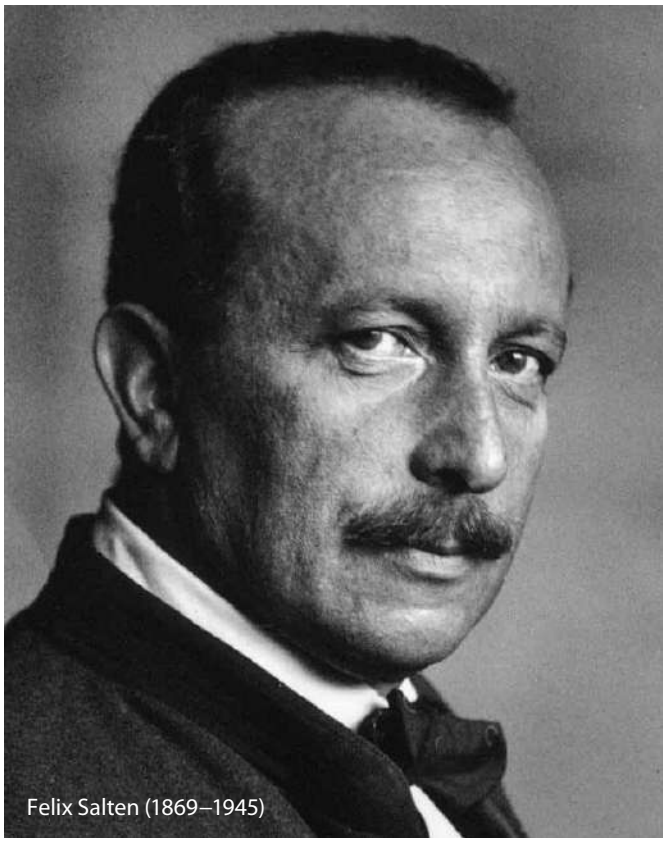
ÚJ ÉV, RÉGI KÓROK

Dr. Molnár F. Tamás[a,b]
[a]*PTE ÁOK Orvosi Készségfejlesztő és Innovációs Központ Műveleti Medicina Csoport, Pécs*
[b]*Petz Aladár Egyetemi Oktató Kórház, Sebészeti Tanszék (PTE ÁOK)*
Szt. Sebestyén Mellkassebészeti Részleg, Győr

Korunk ketrecbe zárt gondolati sémái, a mindenható protokollok szerint újévi köszöntővel illenék kezdeni. A kölcsönös álszentség eme emelkedett pillanataiban – ó, hol vannak a malacos, kéményseprős levelezőlapok; helyette üdvözlő e-mail cunami falja fel a tárhelyet – álljunk meg egy pillanatra. Ígéret következik. A rovat minden tőle telhetőt elkövet, hogy az olvasók, kollégáink Új Éve boldog, de legalább elviselhető esztendő legyen. Pontosan tudjuk, hogy az esztendő olyan lesz, amilyenné egymás számára tesszük, a többiről gazdánk, a Belügyminisztérium gondoskodik. Tele vagyunk tervekkel, erővel. Jusson eszünkbe a nagy amerikai filozófus, Woody Allen mondása: „ha meg akarod nevettetni az Úristent, mesélj neki a terveidről". Kezdjük is, stílusosan: hiszen a nyakunkon az influenza.

Felix Salten (1869–1945)

A következő diszkréten erotikus színpadi jelenetben a beteljesülést heveny felső légúti fertőzés szerű kórkép akadályozza meg. Imigyen szól a szövegrészlet:

Wellgunda: A buja legény
Woglinda: Jerünk feléje
Alberich: Ez már közeleg
Wellgunda: Nos, jöjj közelebb
Alberich: (manó ügyességével kapaszkodik fel a sziklára, de több ízben visszafelé csúszik)
Alberich: (bosszúsan)
Csúfos, csúszós, csalfa ez az ösvény
Kicsúszom itt
Az égre, sietnem ilyen sikamlós helyeken sikertelen
Víz folyik orrlukaimba,
Oh szörnyű nátha
Woglinda: (kacagva) Tüsszög ím a tüzes legény

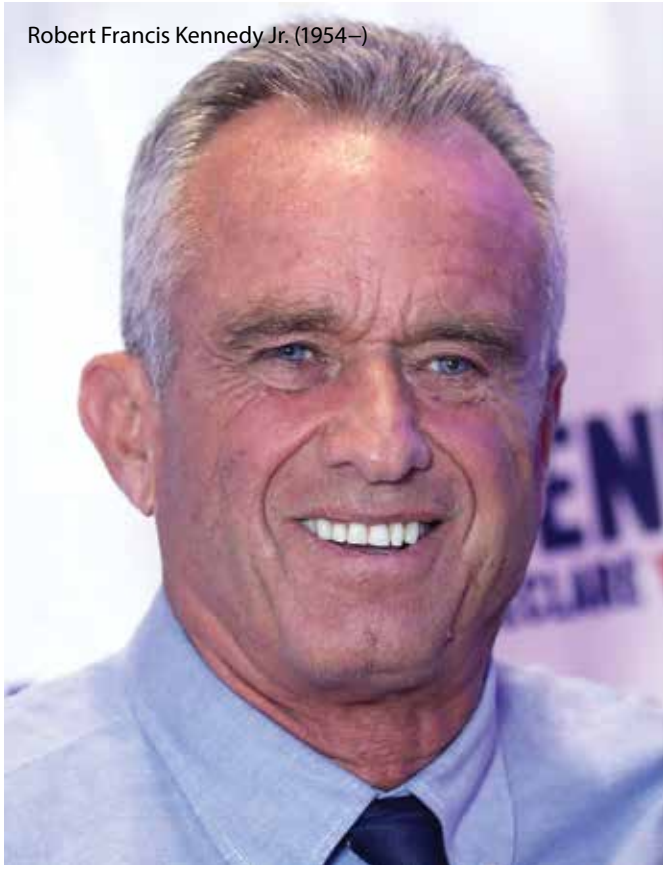
1. kérdés:
Honnan való az idézet?
a. Felix Salten: Drei Mädchen und Ein Mann. Wiener Erotische Kalendar 1912.
b. Richard Wagner: A Rajna kincse
c. Rudolf Teitelbaum: Wasserspiel und Freikörperkultur: Ein Grimm-Motiv
d. Tamkó Sirató Károly: Hátha nátha? Tréfás verses tanácsok megfázás esetére

Miközben a virális fertőzések ellen, a légútiaknál pedig különösen is, a biológiai terápia az egyetlen valóban hatékony módszer (igen, a vakcina az virtigli immunterápia; Karikó Katalinnak ezúton is köszönjük) egyre nő az oltásellenesek és a mindenre-jó-csodagyógyszerek (leánykori néven: étrend-kiegészítők) szedőinek száma. Persze a két csoport jelentős átfedésben van egymással. Nincs min csodálkozni: okos és befolyásos (influencer, az influenzával egytövű főnév) emberek állnak a bamba tömegek elé és hirdetik toxikus igéiket. Olyanokat, mint például az alábbi idézet is, melynek szerzője kora egyik legokosabb és legbefolyásosabb gondolkodója volt.

„(…) a tizenkilencedik században, amikor uralkodó osztályaink a keresztségbe vetett hitet az oltás fanatikus hitével cserélték fel és törvénybe iktatták a kötelező oltást. Valójában nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, és halálos sebet ütött rajta két súlyos himlőjárvány (1871-ben és 81-ben) (…) nem kevésbé félelmetes vetélytársai a tífusz és a kolera tisztán esztétikai gyógykezeléssel győzettek le. (…) A kötelező oltást mégis csak akkor szüntették meg, mikor az említett hatóságok kíméletlen eljárása lázadást váltott ki, amelynek a parlament engedni volt kénytelen és meghallgatta a lelkiismeretes ellenvetéseket. A rádió orvoselőadói és az orvosi lapok cikkírói még most is papagáj módra ismételgetik, hogy az oltás megszüntette a himlőt, bár több gyerek hal meg az oltástól, mint a himlőtől. (…) Most, hogy a himlőoltást követte a diftériaoltás, újra tapasztalhatjuk a nép hiszékenységét, és újra láthatjuk, hogyan titkolják, mikor kisebb-nagyobb mérvű gyermekparalízis követte az oltást (…)”

2. kérdés:
Kinek a vídiabetét élességű érvelését olvashattuk fentebb, melyben a szerző ráfordul az oltások veszedelmes voltának taglalására?
a. Robert Francis Kennedy Jr.
b. Donald Trump
c. George Bernard Shaw
d. Lev Nyikolajevics Tolsztoj

Ám nincs min csodálkozni, ha orvosi diplomával rendelkező kollégáinkat is e gyászos menet élén találjuk. Van köztük vitaminokat árusító, gyógygombákkal üzletelő,

Robert Francis Kennedy Jr. (1954–)

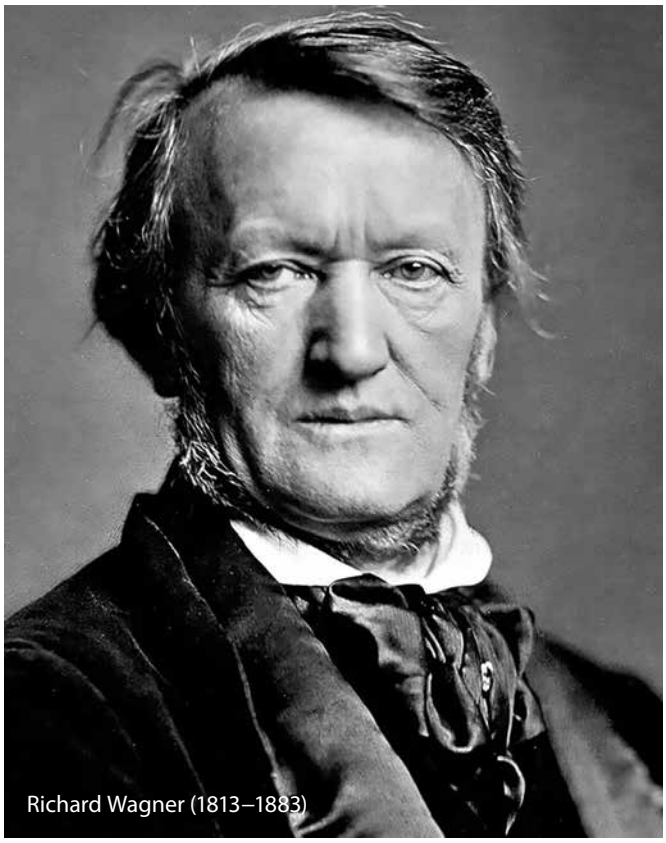
vagy ott van az immunerősítő cseppeket körülvevő csöppet sem cseppnyi támogató had. Vitéz dr. Béres József üldöztetése filmen is látható, a történet hitelessége a Semmelweis filmével (2024) vetekszik. A Celladamról, erről a mindenféle rákot meggyógyító csodaszerről és a ráépülő birodalomról ne is beszéljünk.
A tavalyi utolsó lapszámban (jó memóriájúak előnyben) már bemutattam két orvost: Hill dokit (ez a becézés kedves: javasolnám viszonzásul a beteget, a pácienst pacinak szólítani: egyenlő pályák, egyenlő esélyek) és a jó Meyers doktort. Most egy harmadik kolléga sírfeliratával rukkolok elő.

Dr. Siegfrid Iseman
Azt mondtam, mikor átadták a diplomámat,
azt mondtam magamban, jó leszek
és tudós és merész és másokon segítő,
azt mondtam, átviszem a keresztyén hitet
az orvostudomány gyakorlatába.
És valahogy a világ és a többi orvos
beléd lát attól a pillanattól,
hogy megvan ez a nagylelkű szándék.
És megindul a kiéheztetés.

Nem jár hozzád más, csak a szegények.
Rájössz, de későn, hogy orvosnak lenni,
az is csak egy foglalkozás.
És szegény vagy és viszed
a keresztyén hitet, az asszonyt, a kölyköket,
mindet a hátadon, és egyszerre elég!
Hát megcsináltam az Életelixírt,
amiért lecsuktak Peoriában
és szélhámos csalónak bélyegzett
a tisztességes szövetségi bíró.

3. kérdés:
Ki a poéma szerzője és mi a kötet címe?
a. Ráth-Végh István: Imposztorok
b. Edgar Lee Masters: Spoon River-i Holtak
c. Parti Nagy Lajos: Őszológiai gyakorlatok

Különös egybeesés a kitalált város temetőjéről szóló vers végén szereplő Peoria: e nagyon is létező amerikai város valódi börtönébe csukják a fiktív fehér köpenyes imposztort. A város igen jelentős szerepet játszik az antibiotikumok történetében, sőt áttételesen a második világháború kimenetelére is hatással volt.

Richard Wagner (1813–1883)

Peoria jéghokicsapatának korongja

4. kérdés:
Mi a valódi orvostörténeti jelentősége
ennek az amerikai városnak?
a. Itt temették el Paul Ehrlichet, az első és a második antibiotikum atyját.
b. Az első antibiotikum, az 1910-es évek elején bevezetett szintetikus arsphenamin, közismert nevén a Salvarsan (fedőnevén 606-os hatóanyag) szülőhelye. A szer a szifilisz mellett gyógyította a visszatérő lázat (relapsing fever) és az afrikai trypanosomiasist is.
c. A második hatékony antibiotikum a Prontozil (szulfonamid) szülőhelye. Gerhard Domagk, a Bayer cég bakteriológusa itt használta a szert elsőként, ezzel mentve meg lánya súlyosan fertőzött kezét az amputációtól.
d. A második világháború idején a sorban harmadik antibiotikum, a penicillin ipari méretű előállításának, a tankerjesztésnek, az Illinois állambeli Peoria megye székvárosa adott helyet.

MEGOLDÁSOK

1. válasz:
b. Richard Wagner: A Rajna kincse
Aki Felix Saltenre, a Bambi (az eredetire, nem pedig a Disney-féle szirupra gondolunk) örökbecsű szerzőjére tippelt, annak jó oka van a tévedésre. A szerző ugyanis

Edgar Lee Masters (1868–1950)

mielőtt a világ gyermekeinek könnyzacskóira apellált volna számos jelenetében dermesztően véres meséjével, pornográf történetek szerzőjeként tett szert némi kétes hírnévre a jobb bécsi kávéházakban.

A Rajna kincse első képéből idéztünk, ahol a három vízi sellő incselkedik a tesztoszterontól túlfűtött Niebelung Alberichhel, akinek időközben megjön az esze és a váratlanul fellelt aranyat választja. Természetesen nyitottak vagyunk más értelmezésekre is: egyelőre maradjunk ennyiben.

Forrás: A Rajna kincse: Opera négy képben. Írta és zenéjét szerzette Wagner Richárd. Fordította Radó Antal. Bárd Ferenc és Fia kiadása Budapesten; az Operaházi Könyvtár 33. száma. Évszám nélkül, 52 oldalnyi terjedelem. Használt, rongyos példány, én 300 forintért vettem 2024 októberében. A másik két javaslat (c és d) csak a megtévesztést szolgálta.

2. válasz:

c. George Bernard Shaw: Politikai ábécé (Fordította: Gombos László). Eredeti címe: Everybody's Political What's What; 1944. Dante Könyvkiadó Budapest, é.n. XXIII. fejezet. Az orvos pp. 191-202.

A többiek nem mentek ilyen messzire (Tolsztojnak már nincs is esélye) – az új amerikai egészségügyi miniszter véleményére különösen kíváncsiak vagyunk…

3. válasz:

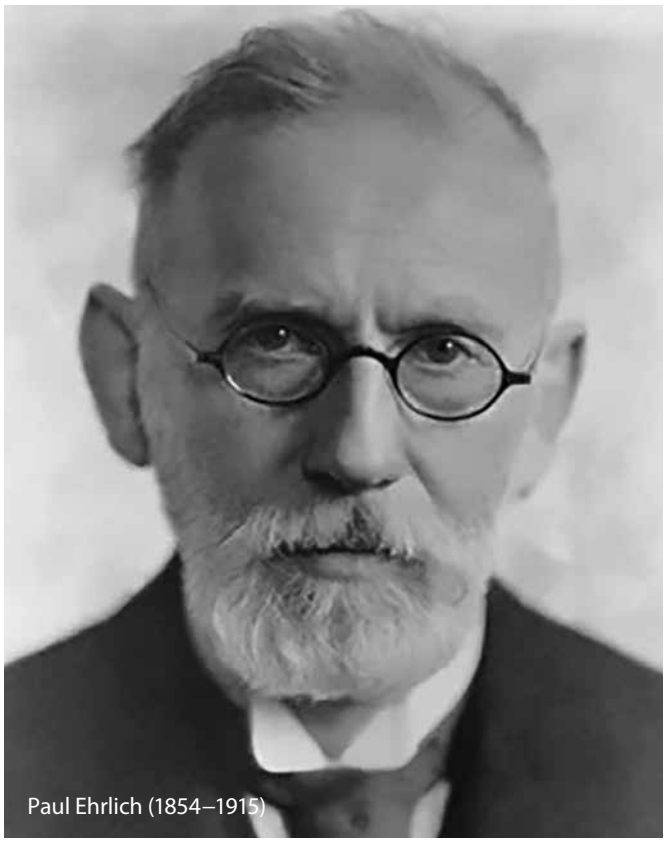
b. Edgar Lee Masters: Spoon River Anthology (Spoon River-i holtak). Magyarul Gergely Ágnes fordításából ismerjük (Európa Könyvkiadó 2010). Az idézett vers a 43. oldalon található. A PTE ÁOK Kultúrorvostani kurzusán (Medical Humanities) az orvosi karrier devianciáinak elrettentő példájaként hozom.

4. válasz:

d. Peoriában sikerült először silókban, ipari léptékű erjesztéssel előállítani nagy mennyiségű penicillint. A szer áttételes fontosságát a történészi bon-mot tükrözi: az amerikaiak három dologgal nyerték meg a második világháborút: a repülőerődökkel, a jeeppel és a penicillinnel.

Az első három, félrevezető válasz (distractors) mindegyike egyébként számos igazságot tartalmazott.

Az ördög a részletekben rejlik. Az antibiotikumok atyja, Paul Ehrlich nem Peoriában halt meg (1. téves válasz); a Salvarsanhoz nem volt köze a városnak (2. téves válasz); és a Bayer cégnek sem adott otthont (3. téves válasz). Ahogy mondani szokás – a többi viszont stimmelt… ■

Paul Ehrlich (1854–1915)